

RAPPORT

Buffer Noord

Toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998

Klant: Prolander

Referentie: RDC_BD5038-101-106_R002_D02

Versie: 03/Finale versie

Datum: 13 januari 2016

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Chopinlaan 12
9722 KE Groningen
Netherlands
Water

Trade register number: 56515154

+31 88 348 53 00 **T**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document: Buffer Noord

Ondertitel: buffer Noord; toetsing aan de Natuurbeschermingswet
Referentie: RDC_BD5038-101-106_R002_D02
Versie: 03/Finale versie
Datum: 13 januari 2016
Projectnaam: Buffer Noord
Projectnummer: BD5038-101-106
Auteur(s): Sylvia den Held

Opgesteld door: Sylvia den Held

Gecontroleerd door: Carolien van der Ziel

Datum/Initialen:

Goedgekeurd door: Carolien van der Ziel

Datum/Initialen: CVDZ 13 januari 2016

Classificatie

Vertrouwelijk

Disclaimer

No part of these specifications/printed matter may be reproduced and/or published by print, photocopy, microfilm or by any other means, without the prior written permission of HaskoningDHV Nederland B.V.; nor may they be used, without such permission, for any purposes other than that for which they were produced. HaskoningDHV Nederland B.V. accepts no responsibility or liability for these specifications/printed matter to any party other than the persons by whom it was commissioned and as concluded under that Appointment. The quality management system of HaskoningDHV Nederland B.V. has been certified in accordance with ISO 9001, ISO 14001 and OHSAS 18001.

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Leeswijzer	4
2	Beschrijving voorgenomen ingreep	5
2.1	Buffer Noord	5
2.2	Grenskade	6
2.3	Planning	9
3	Toetsingskader Natuurbeschermingswet 1998	10
4	Algemene beschrijving Natura 2000-gebied Bargerveen	12
4.1	Gebiedsbeschrijving	12
4.2	Instandhoudingsdoelstellingen	13
4.3	Beheerplan	14
5	Voorkomen beschermde waarden binnen invloedsgebied en effectbeoordeling	15
5.1	Habitattypen	15
5.2	Broedvogels	16
5.3	Niet-broedvogels	16
5.4	Hydrologische vereisten hoogveenontwikkeling	17
6	Effectbepaling en beoordeling	19
6.1	Oppervlakteverlies	19
6.2	Vermesting door stikstofdepositie	19
6.3	Verdroging/vernatting	20
6.4	Verstoring (geluid, licht, trillingen, optisch)	24
6.5	Effectbeoordeling	24
6.5.1	Habitattypen	24
6.5.2	Broedvogels	26
6.5.3	Niet-broedvogels	26
6.6	Cumulatie	26
6.7	Mitigerende maatregelen	27

7	Conclusie	29
8	Bronnen	30

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Provincie Drenthe en voormalig Dienst Landelijk gebied, nu Prolander zijn voornemens om de Buffer Noord-Zwartemeer aan te leggen grenzend aan het Natura 2000 gebied Bargerveen. Dit is onderdeel van een groter project om het hydrologisch systeem rondom het Bargerveen te herstellen en zo de ontwikkeling van het hoogveen te bevorderen. Het Bargerveen is een Natura 2000-gebied en als zodanig beschermd. De geplande maatregelen zijn opgenomen in het ontwerpbeheerplan Bargerveen (versie december 2015) en maken onderdeel uit van het PAS (Adema et al, 2015). Daarnaast is de aanleg van Buffer noord opgenomen in de Herinrichting Emmen-Zuid.

Vanwege de benodigde wijziging van het bestemmingsplan en de ontgrondingsvergunning wordt een gecombineerd Plan/project-MER opgesteld. Deze toetsing aan de Natuurbeschermingswet is uitgevoerd in het kader van dit MER en is zowel een projecttoets als een plan-toets.

De ecologische gevolgen van het geoptimaliseerde Voorkeursalternatief (hierna; VKA+) voor Buffer Noord-Zwartemeer voor het Natura 2000-gebied Bargerveen zijn beoordeeld in het licht van de Natuurbeschermingswet 1998. Dit rapport maakt onderdeel uit van het MER Buffer Noord-Zwartemeer.

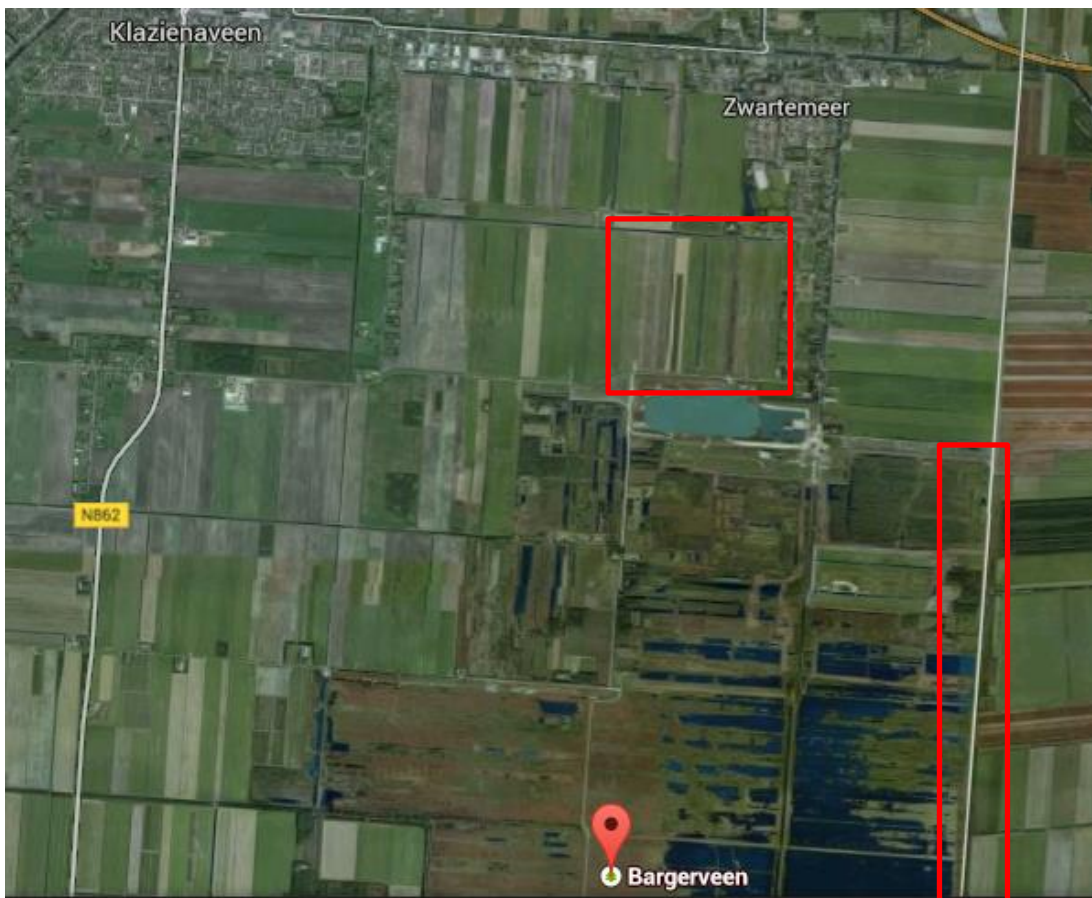
1.2 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd. Als eerste wordt in hoofdstuk 2 het project beschreven. In hoofdstuk 3 is het wettelijk kader, de Natuurbeschermingswet 1998 beschreven. In hoofdstuk 4 is een algemene beschrijving opgenomen van het Natura 2000-gebied Bargerveen en de instandhoudingsdoelstellingen waaraan moet worden getoetst, gevolgd door een analyse van het voorkomen van de beschermde waarden in hoofdstuk 5. In hoofdstuk 6 is bepaald welke effecten relevant zijn met betrekking tot dit project, zijn deze effecten bepaald en beoordeeld. In hoofdstuk 7 volgt de conclusie.

2 Beschrijving voorgenomen ingreep

Een beschrijving van het VKA+ is opgenomen in paragraaf 5.6 van het MER. Hieronder is een samenvatting opgenomen van de werkzaamheden die samenhangen met het VKA+.

De werkzaamheden die samenhangen met het VKA+ voor Buffer Noord zijn opgenomen in het ontwerpbeheerplan Bargerveen (versie december 2015) en in het PAS (Adema et al, 2015). De werkzaamheden vallen uiteen in werkzaamheden die worden uitgevoerd binnen in het plangebied voor Buffer Noord en werkzaamheden bij de grenskade. Beide locaties zijn opgenomen in Figuur 2-1. Hieronder volgt voor beide gebieden een beschrijving van de voorgenomen ingreep.

Figuur 2-1. Topografische kaart met locatie van Buffer Noord in het rode vierkant en de aan te passen Grenskade in de langwerpige rechthoek (rood omljnd).

2.1 Buffer Noord

Het plangebied bestaat uit een open veenkoloniaal landschap met grootschalige akkers, boomsingels met zwarte elzen, berken en struwelen. Het is een veenontginningsgebied met veel ontwateringssloten en grootschalige akkers, die op het moment van het veldbezoek geïnjecteerd of geëgd werden. De watergangen zijn breed met steile oevers. De watergangen bevatten veel slib en hebben een waterkolom van minder dan een meter. Langs de oevers groeien koolzaad en gele lis. Verder loopt de Natuurleiding door het plangebied. De Natuurleiding komt verder stroomafwaarts uit in de Ronde. In de omgeving van het plangebied bevinden zich veel akkerbouwbedrijven en veehouderijen met grote loodsen en stallen en

erfbepanting. De foto's in Figuur 2-2 geven een impressie van de Natuurleiding en van de sloten en akkers in het plangebied.

Figuur 2-2. Impressie van het plangebied, links de Natuurleiding, rechts akkers en sloot

Voor Bufferzone Noord gelden de volgende doelen:

- Beperken van de wegzijging van grondwater uit het Laagwaterbekken, Meerstalblok en het Amsterdamsche veld.
- Waterberging in zeer natte periodes, zodat piekberging niet in het Natura 2000-gebied nodig is.

In het VKA+ wordt de buffer ingericht met 2 plassen die respectievelijk een peil van 16,0 m +NAP en 15,8 m +NAP kennen. De zuidelijke plas heeft een peil van 16,0 m NAP. Hiermee wordt maximaal gestreefd naar het vergroten van de stijghoogte ter plaatse van het Bargerveen rekening houdende met beschikbare berging en uitstraling naar omgeving. Het peil van de noordelijk plas ligt 20 cm lager om effecten naar de bebouwing aan de noordzijde te voorkomen. Bij het VKA+ wordt uitgegaan van het realiseren van wateraanvoer naar de Buffer Noord. Hiermee wordt voorkomen dat het peil uitzakt in droge periode. In de zomer is er sprake van een neerslagtekort, waardoor het oppervlaktewaterpeil en daarmee de grondwaterstand ter plaatse van de buffer uitzakt. Door water aan te voeren wordt voorkomen dat het peil in de plassen uitzakt en is er gedurende de zomer sprake van een peil van 16,00 respectievelijk 15,80 m NAP. Aan de oostzijde van het gebied zijn watergangen opgenomen, die een peil van 15,2 m NAP hebben gelijk aan het huidige peil. De watergang ter plaatse van het Laagwaterbekken wordt gedempt en verplaatst richting de weg.

Om dit te bereiken wordt grond afgegraven. Deze grond zal gebruikt worden om kades te versterken (zie paragraaf 2.2), in depots en om omliggende landbouwgrond op te hogen.

Binnen Buffer Noord wordt ongeveer één hectare boscompensatie gerealiseerd, samenhangend met de bomenkap in het gemeentebos van Emmen bij Weiteveen.

2.2 Grenskade

De huidige grenskade grenst direct aan het hoogveen, ernaast ligt een breed zandpad dat door fietsers wordt gebruikt. Ten oosten van het zandpad ligt een singel met elzen, berken en meidoorns. Ten tijde van het veldbezoek op 20 april stond er ongeveer 0,5 meter water in de sloot. Uit stijghoogtemetingen kan worden afgeleid dat de watergang 's winters water voert en gedurende de rest van het jaar droog staat.

De grensloot en de singel liggen aan Duitse zijde (buiten het Natura 2000-gebied). De foto's in Figuur 2-3 geven een impressie van de grenskade.

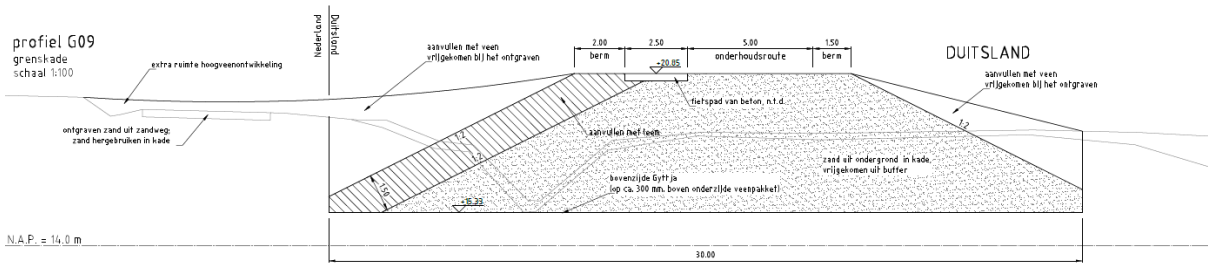

Figuur 2-3. Impressie van de grenskade

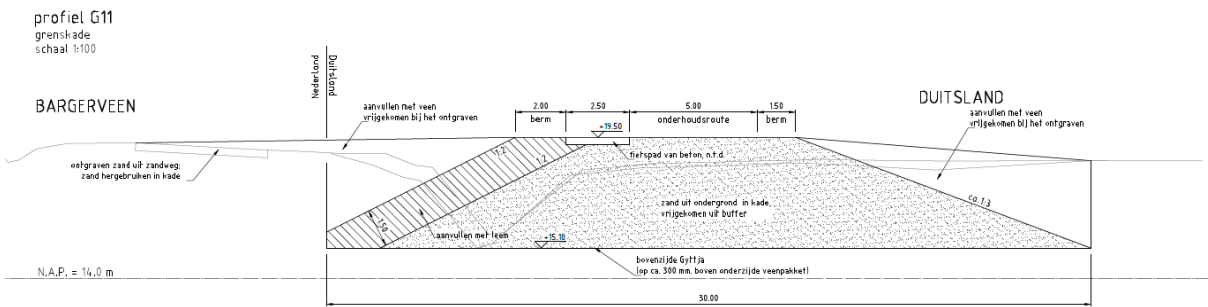
De huidige grenskade laat water door en moet om deze reden worden versterkt. Daarnaast heeft de watergang aan Duitse zijde een drainerende werking (DLG & SBB, 2015). De onderstaande ingrepen zijn voorzien.

- Ontgraven van restveen tot circa 30 cm boven de top van het zandpakket (er blijft een laag van 30 cm gyttja en veen achter. De ontgraving heeft een breedte van circa 30 meter;
- Verwijderen van het zanddek ter plaatse van het zandpad in Nederland;
- Aanbrengen van de kade met een totale breedte van 30m op Duits grondgebied. De kern van de kade wordt opgebouwd uit zand afkomstig van de ontgraving van buffer Noord en het zand uit het onderhoudspad. De kade krijgt een hoogte van 20,85 m +NAP in het noorden, 19,5 m +NAP ter hoogte van het land van Koopman en 19,0 m +NAP ten zuiden daarvan. De taluds van het zandlichaam krijgen een helling van 1:2;
- De watergang die aan Duitse zijde parallel aan de grens loopt wordt opgevuld en verdwijnt;
- Aan de Nederlandse zijde wordt op het zandlichaam een leemlaag van 1,5 meter dik aangelegd. Het doel van deze leemlaag is het tegengaan van grondwaterstroming vanuit het Bargerveen;
- De taluds worden afgedekt met restgrond afkomstig uit de ontgraving voor de kade;
- Op de kade wordt een betonnen fietspad aangelegd.

Als gevolg van de aanleg van de kade op Duits grondgebied ontstaat langs de kade, daar waar deze een hoogte krijgt van 20,85 m +NAP, aan de Nederlandse zijde een kom tussen het huidige veen (hoogte circa 19,7 +NAP tot 20,0 m +NAP) en de kade (Figuur 2-4). Daar waar de grenskade een hoogte krijgt van 19,5 m +NAP en 19,0 m +NAP ontstaat zo'n kom niet (Figuur 2-5).

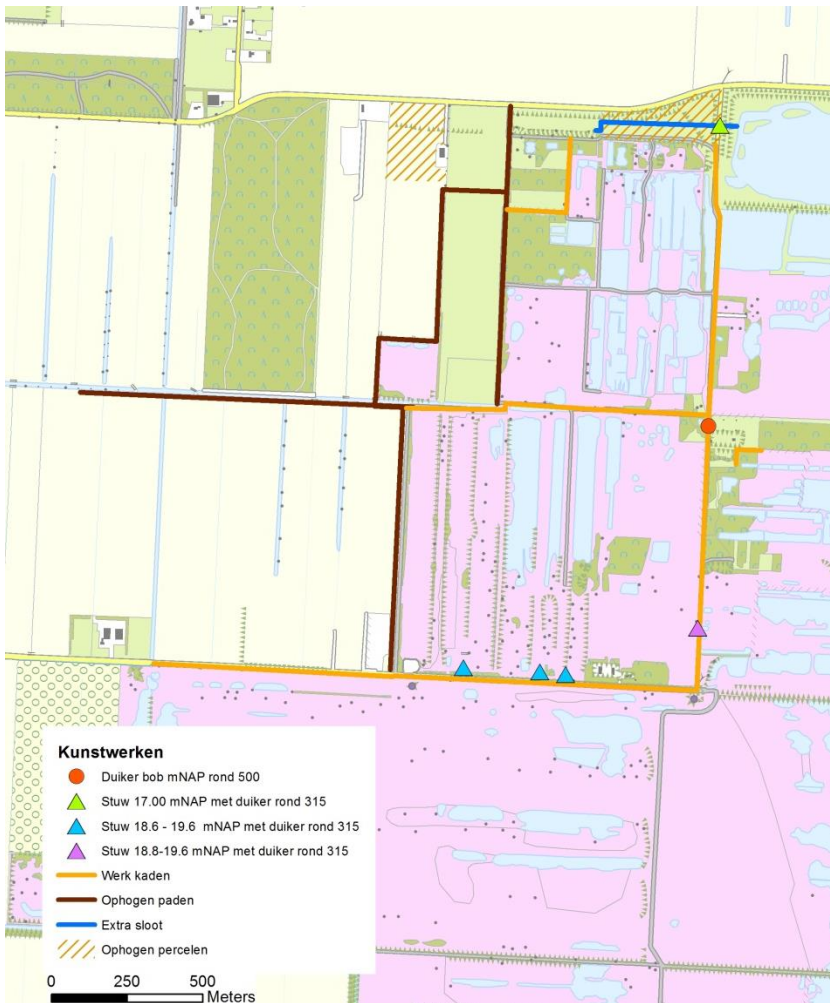

Figuur 2-4: Dwarsdoorsnede grenskade in het noordelijk deel (aanleghoogte 20,85 m +NAP)

Figuur 2-5: Dwarsdoorsnede grenskade ter hoogte van de heischrale graslanden in Land van Koopman (aanleghoogte 19,5 m +NAP).

Het resterende zand zal worden gebruikt voor het ophogen van percelen, wegen en kaden elders in het Natura 2000-gebied (Figuur 2-6). Daarnaast zullen enkele duikers en stuwen worden vernieuwd met als primaire doel het handhaven van de huidige peilen. Aanleg vindt in principe plaats in de natte, er wordt dus geen bronbemaling toegepast.

Figuur 2-6. Aanvullende werkzaamheden, zoals het ophogen van paden en vervangen van kunstwerken in het Bargerveen

2.3 Planning

De planning van de werkzaamheden is nog niet in detail bekend. Om richting te kunnen geven aan te toetsing wordt hier de planning geschetst zoals deze nu voor ogen staat. Naar verwachting starten de werkzaamheden juli 2016 en zullen deze zeker 6 aaneengesloten maanden duren, met mogelijk uitloop tot een jaar.

3 Toetsingskader Natuurbeschermingswet 1998

Met de Natuurbeschermingswet 1998 (Nbw 1998) en de Flora- en faunawet zijn de Europees rechtelijke verplichtingen vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn in het Nederlands recht geïmplementeerd. De Vogel- en Habitatrichtlijn richten zich op het behouden van de Europese biodiversiteit. Dit doel wordt enerzijds nagestreefd door het beschermen van soorten en anderzijds door de bescherming van gebieden die een samenhangend netwerk (Natura 2000) vormen. De soortbeschermende verplichtingen zijn door Nederland overgenomen in de Flora- en faunawet; de gebiedsbeschermende bepalingen in de Natuurbeschermingswet 1998. In deze wet is tevens de bescherming van de beschermde (staats)natuurmonumenten vastgelegd.

Conform artikel 19d van de Natuurbeschermingswet 1998 is het verboden zonder vergunning, of in strijd met aan die vergunning verbonden voorschriften of beperkingen, projecten of andere handelingen te verrichten die, gelet op de instandhoudingdoelstelling, de kwaliteit van de te beschermen habitattypen en leefgebieden van soorten kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Zodanige projecten of andere handelingen zijn in ieder geval projecten of handelingen die de natuurlijke kenmerken van het desbetreffende gebied kunnen aantasten. Het verbod is niet van toepassing op het realiseren van projecten of het verrichten van andere handelingen, waaronder bestaand gebruik, alsmede de wijzigingen daarvan, overeenkomstig een beheerplan als bedoeld in de artikelen 19a of 19b. In dit geval betreft het maatregelen die opgenomen zijn in het beheerplan, maar het beheerplan is nog niet vastgesteld. Daarom worden de effecten volledigheidshalve getoetst.

Conform artikel 19j van de Natuurbeschermingswet 1998 geldt dat voor een plan dat, gelet op de instandhoudingdoelstelling voor een Natura 2000-gebied, de kwaliteit van de natuurlijke habitats in dat gebied kan verslechteren of een significant verstorend effect kan hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, rekening moet worden gehouden met de gevolgen die het plan kan hebben voor het gebied en met het voor dat gebied vastgestelde beheerplan.

Regels ten aanzien van Beschermde Natuurmonumenten zijn opgenomen in artikel 16 Nbw. Dit artikel verbiedt zonder vergunning in een beschermd natuurmonument handelingen te verrichten die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermd natuurmonument of voor dieren of planten in het beschermd natuurmonument of die het beschermd natuurmonument ontsieren.

Wettelijk kader stikstofdepositie

De Nederlandse wet- en regelgeving voor stikstofdepositie vloeit eveneens voort uit de Nbw 1998. De wetgever heeft in dit verband de volgende wet- en regelgeving tot stand gebracht:

- Hoofdstuk III, paragraaf 2a, Nbw 1998, dat voorziet in de opdracht tot vaststelling van het Programma aanpak stikstof (PAS);
- het Besluit grenswaarden programmatische aanpak stikstof, op grond waarvan de vergunningplicht niet geldt indien grenswaarden van toepassing zijn;
- de Regeling programmatische aanpak stikstof, waarin naast de regels die gelden ten aanzien van bepaling, reservering en toedeling van ontwikkelingsruimte onder meer de lijst van prioritaire projecten is opgenomen.

Stikstofdepositie vormde jarenlang een knelpunt bij de besluitvorming over plannen en projecten, omdat in veel Natura 2000-gebieden overbelasting van stikstofdepositie een probleem is voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor de voor stikstof gevoelige natuur in die gebieden. Het PAS beoogt een

oplossing te bieden voor dit probleem. Het PAS verbindt ecologie met economie. Het doel is het beschermen en ontwikkelen van kwetsbare, voor stikstof gevoelige natuur, terwijl tegelijkertijd economische ontwikkelingen mogelijk blijven. Het programma bevat hiertoe maatregelen die leiden tot een afname van stikstofdepositie (bronmaatregelen) en maatregelen die leiden tot een versterking van de natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden (herstelmaatregelen). Op termijn voorziet het programma met deze gebiedsspecifieke maatregelen in de verwezenlijking van de instandhoudingsdoelstellingen voor de voor stikstof gevoelige natuur in Natura 2000-gebieden en in de tussenliggende tijd in het voorkomen van verslechtering.

Het PAS is, inclusief de depositieruimte die binnen het programma beschikbaar is, in zijn geheel passend beoordeeld. De gebiedsanalyses, die onderdeel uitmaken van het programma, vormen de onderbouwing van de passende beoordeling op gebiedsniveau. In de gebiedsanalyses is voor elk Natura 2000-gebied onderbouwd dat, tegen de achtergrond van de effecten van de maatregelen die op grond van het programma worden getroffen, het gebruik van de depositieruimte, met inbegrip van ontwikkelingsruimte die beschikbaar is voor projecten, andere handelingen en overige ontwikkelingen, de natuurlijke kenmerken van de te beschermen habitattypen en leefgebieden van beschermde soorten niet zal aantasten.

Aanwijzingsbesluit en instandhoudingsdoelstellingen

In de aanwijzingsbesluiten van de Natura 2000-gebieden staan de instandhoudingsdoelstellingen vermeld, te weten welke natuurwaarden (vogels, planten, dieren en hun leefgebieden) in welke kwaliteit (de doelen) beschermd dienen te worden en waar dat moet gebeuren (de exacte begrenzing van het gebied). Voor ieder Natura 2000-gebied wordt een beheerplan opgesteld. Hierin staat wat er moet gebeuren om de natuurdoelen voor dat gebied te realiseren en wie dat gaat doen. De beheerplannen vormen hiermee de concrete uitwerking van de doelen in het Aanwijzingsbesluit.

Bij de toetsing aan de Nbwet 1998 (art.19d en 19j) moet worden nagegaan of het initiatief, al dan niet in cumulatie met andere projecten, via externe werking schade kan toebrengen aan Vogelrichtlijngebieden en of de kwaliteit van de (toekomstige) Natura 2000-gebieden niet verslechtert. De instandhoudingsdoelstellingen vormen hierbij het kader.

4 Algemene beschrijving Natura 2000-gebied Bargerveen

4.1 Gebiedsbeschrijving

Op 4 juni 2013 is het Bargerveen door de Minister van Economische Zaken definitief als Natura 2000 gebied aangewezen. Het Bargerveen in het zuidoosten van Drenthe is het grootste van de hoogveenrestanten van ons land en deel van het ooit zeer uitgestrekte Bourtangermoeras op de grens van Nederland en Duitsland. Waar het veen tot dicht aan de minerale ondergrond is verwijderd, zijn na vernatting grote plassen ontstaan. Andere delen zijn in gebruik geweest voor boekweitbrandcultuur. Voor het herstel van hoogveen is gebruik gemaakt van compartimentering met veendammen.

Het gebied bestaat uit rustend en actief hoogveen, droge en vochtige heide en enkele bossen. Vrij grote gebiedsdelen zijn door langdurig gebruik met lichte drainage omgevormd tot schraal grasland (bovenveengraslanden). In het noordelijke deel van het gebied, het Meerstalblok, komen zo'n 20 meerstallen voor op de onvergraven en weinig vergraven terreinen. Dit zijn voormalige veenmeertjes welke kenmerkend waren voor het centrum van de meest ontwikkelde, grote gewelfde hoogveencomplexen. Door de gradiënt naar de Hondsrug is er een grote variatie aan biotopen aanwezig (Ministerie van EZ, 2013).

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is opgenomen in Figuur 4-1. Het betreft een uitgestrekt hoogveengebied (onder meer bestaande uit het Amsterdamsche Veld en het Schoonebeekerveld) ten zuidoosten van Klazienaveen dat in het oosten wordt begrensd door de rijksgrens en in het zuiden door de Dr. Ir. H.A. Stheemanstraat. Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van ongeveer 2.080 ha. Het Vogelrichtlijngebied en het Habitatrichtlijngebied hebben een gelijke begrenzing. Het Meerstalblok (ongeveer 70 ha) betreft een (voormalig) beschermd natuurmonument dat geheel in het gebied is gelegen.

Figuur 4-1. Begrenzing Natura 2000-gebied Bargerveen. Groen: Vogelrichtlijngebied en bruin Habitarichtlijngebied: Vogelrichtlijngebied en Habitarichtlijngebied en beschermd natuurmonument. Ministerie van EZ, 2013. Kaart behorende bij het aanwijzingsbesluit PDN/2013-033

4.2 Instandhoudingsdoelstellingen

Hieronder worden in Tabel 4-1 de instandhoudingsdoelstellingen voor het Bargerveen benoemd, zoals deze zijn opgenomen in het Aanwijzingsbesluit (Ministerie EZ, 2013). De volledige instandhoudingsdoelstellingen zijn opgenomen in Bijlage 1.

Tabel 4-1 Instandhoudingsdoelstellingen Bargerveen (Ministerie van EZ, 2013)

		SVI Landelijk	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Draagkracht aantal vogels	Draagkracht aantal paren
Habitattypen						
H6230	*Heischrale graslanden	--	=	=		
H7110A	*Actieve hoogvenen	--	>	>		
H7120	Herstellende hoogvenen	+	= (<)	>		
Broedvogels						
A008	Geoorde fuut	+	=	=		95
A082	Blauwe Kiekendief	--	=	=		1
A119	Porseleinhoen	--	=	=		15
A153	Watersnip	--	=	=		16
A222	Velduil	--	=	=		1
A224	Nachtzwaluw	-	=	=		30
A272	Blauwborst	+	=	=		150
A275	Paapje	--	>	>		30
A276	Roodborsttapuit	+	=	=		90
A338	Grauwe Klauwier	--	>	>		100
Niet-broedvogels						
A037	Kleine Zwaan	-	=	=	130	
A039b	Toendrarietgans	+	=	=	17600	

Legenda

SVI landelijk	Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig, + gunstig)
=	Behoudsdoelstelling
>	Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
=(<)	Ontwerp-aanwijzingsbesluit heeft 'ten gunste van' formulering

4.3 Beheerplan

Het ontwerpbeheerplan voor het Bargerveen is in concept gereed (DLG & SBB, 2015). Ter visie legging is voorzien voor het eerste kwartaal van 2016. Het ontwerpbeheerplan beschrijft onder andere de karakteristiek van de gebieden en geeft aan welke Natura 2000-doelen waar en hoe worden gerealiseerd. Het beheerplan is nog niet vastgesteld.

Ten aanzien van noodzakelijke handelingen, beheermaatregelen en overige maatregelen in het kader van het beheerplan is het volgende is opgenomen: “In het beheerplan is beschreven en onderbouwd welke beheermaatregelen en handelingen ten minste noodzakelijk zijn om te voldoen aan de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en habitattypen. Op basis van artikel 19a in samenhang met artikel 19d is er geen noodzaak voor het afgeven van een vergunning ten behoeve van de uitvoering van de handelingen, beheermaatregelen en overige maatregelen die in de vorm van inrichting en beheer uitvoering geven aan het onderliggende beheerplan. Uitgangspunt is dat de instandhoudingsdoelen ter plaatse per saldo blijvend profiteren van uitvoering van de in dit beheerplan genoemde beheer- en inrichtingsmaatregelen. Dit maakt dat ook deze inrichtingsmaatregelen doorgang kunnen vinden, ook als deze mogelijk tijdelijk negatieve effecten met zich kunnen brengen. Waar nodig zijn in het beheerplan aanvullende voorwaarden gesteld aan de uitvoering van deze maatregelen.”

5 Voorkomen beschermde waarden binnen invloedsgebied en effectbeoordeling

De beschrijving van de beschermde waarden binnen het Natura 2000-gebied is gebaseerd op een verkennend veldbezoek op 20 april en 12 oktober 2015, monitoringsgegevens van Staatsbosbeheer, informatie uit het ontwerpbeheerplan (DLG & SBB, 2015) en informatie van Netwerk Ecologische Monitoring. Bij de beschrijving ligt de nadruk op het gebied waar effecten verwacht kunnen worden (zie hoofdstuk 6). Daarnaast worden in dit hoofdstuk de hydrologische randvoorwaarden beschreven voor hoogveenontwikkeling.

5.1 Habitattypen

Op onderstaande kaart zijn de habitattypen in het Meerstablok en het Amsterdamsche Veld weergegeven.

Figuur 5-1. Habitattypen in Meerstablok en Amsterdamsche Veld. Uitsnede habitattypenkaart in ontwerpbeheerplan (DLG & SBB, 2015).

Het meest voorkomende habitatype in het Meerstablok en het Amsterdamsche Veld is H7120 Herstellend Hoogveen. Daarnaast komen hoogveenrestanten voor die (nog) niet kwalificeren, maar wel

potentie hebben om op termijn te kwalificeren. Deze staan op de habitattypenkaart vermeld als 'zoekgebied'.

Het habitatype H7110A Actieve hoogvenen komt slechts over een kleine oppervlakte voor. In totaal is 0,96 ha aanwezig. Dit areaal is verdeeld over acht verschillende locaties, namelijk vijf in de niet vergraven hoogveenkern van het beschermd natuurmonument Meerstalblok en drie in het Land van Koopman (Meerstalblok-Oost). De grootste oppervlakten worden aangetroffen in en rond enkele verlandde meerstallen in de genoemde hoogveenkern.

Het habitatype H6230 Heischrale graslanden komt als 'bovenveengraslanden' voor in Meerstalblok-West en in het Land van Kopman (Meerstalblok-Oost). Daarnaast is op de kaart zoekgebied opgenomen voor dit habitatype. Het betreft graslanden die in beginsel wel de potentie hebben om dit bij voortzetting van het beheer te kwalificeren als Heischraal grasland.

5.2 Broedvogels

Broedvogels met een instandhoudingsdoelstelling komen verspreid over het gebied voor, met uitzondering van de velduil die de afgelopen jaren niet in het gebied tot broeden is gekomen. Alle broedvogels kunnen derhalve voorkomen in het invloedsgebied. Hieronder zijn de aantallen binnen het Natura 2000-gebied in de afgelopen jaren opgenomen.

Tabel 5-1. Broedvogels, aantallen in het Bargerveen (Netwerk Ecologische Monitoring)

Soort	2009	2010	2011	2012	2013	Gem	Start trend	Trend sinds start	Trend sinds 2004
Blauwborst	124	139	164	179	249	171	1990	+	+
Blauwe Kiekendief	0	0	0	1	1	0	1990	?	?
Geoorde Fuut	171	94	36	29	16	69	1992	++	--
Grauwe Klauwier	47	50	55	44	40	47	1990	-	?
Nachtzwaluw	30	32	37	30	26	31	1990	+	+
Paapje	6	3	3	3	1	3	1990	--	--
Porseleinhoen	4	3	2	2	2	3	1990	--	?
Roodborsttapuit	134	163	155	126	150	146	1990	+	+
Velduil	0	0	0	0	0	0	1992	--	--
Watersnip	13	18	13	13	16	15	1990	-	?

5.3 Niet-broedvogels

Kleine zwaan

De kleine zwaan is in het Bargerveen alleen in de winter aanwezig. Onder meer door de weersomstandigheden tijdens de winters wisselen de aantallen per seizoen sterk: van enkele tientallen tot boven de 350. In zachte winters blijven de zwanen ten noordoosten van Nederland en verblijven er slechts kleine aantallen in het Bargerveen. Binnen het Bargerveen is de soort aan te treffen in Meerstalblok-Oost (vooral in het 'Land van Koopman') en in de baggervelden van het Amsterdamsche Veld-Oost en het Schoonebeekerveld-Oost. Ook worden vogels waargenomen in de hoog- en laagwaterbekkens ten noorden van het Meerstalblok en in vak 60-61 van het Schoonebeekerveld. De bezoeken zijn hier minder frequent en de aantallen zijn hier ook lager.

De aantallen (gemiddelde over de afgelopen 5 jaar) liggen onder de doelstelling (Tabel 5-2). De in sommige jaren waargenomen hoge seizoen maxima maken duidelijk dat er in het Bargerveen voldoende geschikte gebieden zijn die voor de kleine zwaan als slaappleaats kunnen dienen: de kwaliteit is goed.

Toendrarietgans

Net als bij de kleine zwaan is de toendrarietgans binnen het Bargerveen aan te treffen in Meerstalblok-Oost (m.n. in het 'Land van Koopman') en in de baggervelden van het Amsterdamsche Veld-Oost en het Schoonebeekerveld-Oost. Ook worden vogels waargenomen in de hoog- en laagwaterbekkens ten noorden van het Meerstalblok en in vak 60-61 van het Schoonebeekerveld. Het Bargerveen wordt door de toendrarietganzen voornamelijk gebruikt als slaappleaats. Het voedsel wordt in agrarisch gebied gezocht. De aantallen rietganzen die gebruikmaken van het Bargerveen als slaappleaats zijn sterk afhankelijk van de weersomstandigheden in de winter. Zodra het water is dicht gevoren vertrekken de ganzen. De seizoen maxima wisselen daardoor sterk tussen de verschillende winters. Het hoogste aantal is geteld in het seizoen 2006/2007, ruim 32.000. De aantallen van de afgelopen 5 jaar liggen ruim boven de doelstelling (Tabel 5-2). De kwaliteit van het Bargerveen als slaappleaats is goed.

Tabel 5-2. Niet-broedvogels, aantallen in het Bargerveen (Netwerk Ecologische Monitoring)

Soort	08/09	09/10	10/11	11/12	12/13	Gem	Start trend	Trend sinds start	Trend sinds 03/04
Kleine Zwaan	154	-	8	114	102	95			?
Toendrarietgans	29200	-	15000	23000	25250	23113			?

5.4 Hydrologische vereisten hoogveenontwikkeling

Het project Buffer Noord richt zich op de verbetering van de hydrologische situatie in het Bargerveen. In deze paragraaf worden de hydrologische randvoorwaarden voor hoogveenontwikkeling toegelicht. Kort samengevat komen de hydrologische randvoorwaarden voor het initiëren van hoogveenontwikkeling neer op de volgende punten (Van Duinen et al., 2008):

- Grond- en neerslagwater het hele jaar door tot in of boven het maaiveld;
- Het diepe, koolstof houdende grondwater tot in de veenbasis;
- Wegzijging naar de ondergrond maximaal 35 mm per jaar;
- Maximale diepte plassen boven het zwartveen 50 cm.

Stabiele hoge grondwaterstanden (nabij maaiveld) en een zeer beperkte wegzijging (<40 mm/jaar) zijn belangrijk voor hoogveenontwikkeling (o.a. Van Duinen et al, 2008; Van Duinen et al, 2010). De waterstand mag jaarlijks maximaal 35 cm variëren (Van Duinen et. al, 2011). Wanneer de restveenlaag

dun of waterdoorlatend is, kan een stijghoogte van het grondwater tot in de veenbasis belangrijk bijdragen aan een hoge en stabiele waterstand in het veen. Sevink et al (2014) beschrijven het belang van een verzadigde zone onder de veenbasis in gebieden als het Bargerveen, een gebied waar een slecht doorlatende laag onder het veenpakket ontbreekt en de grondwaterstand in het veen gestuurd wordt door de regionale stijghoogte. Deze randvoorwaarden zijn noodzakelijk zowel voor het handhaven van een stabiele waterstand als het stimuleren van lichte humificatie van restveen om daardoor de beschikbaarheid van CO₂ of methaan te verhogen.

6 Effectbepaling en beoordeling

In dit hoofdstuk is uitgewerkt welke effecten op kunnen treden voor het Bargerveen als gevolg van het VKA+, zoals beschreven in hoofdstuk 2. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen tijdelijke effecten in de aanlegfase en permanente effecten. Vervolgens zijn deze effecten beoordeeld.

Voor het bepalen van de relevante effecten is gebruik gemaakt van de effectenindicator zoals aangereikt door het Ministerie van Economische Zaken. Hieruit volgen de mogelijk relevante storingsfactoren oppervlakteverlies, vermesting door stikstofdepositie, verdroging/vernatting, verstoring (geluid, licht, optisch). Hieronder zijn de effecten bepaald.

6.1 Oppervlakteverlies

Het plangebied voor de grenskade ligt deels binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Bargerveen. Binnen het plangebied grenskade liggen geen beschermde habitattypen. Effecten van oppervlakteverlies kunnen voor habitattypen worden uitgesloten.

De struwelen ten oosten van de grenskade (voornamelijk op Duits grondgebied) maken in potentie onderdeel uit van het broedgebied van verschillende soorten broedvogels (grauwe klauwier, blauwborst, roodborsttapuit). Door de versterking van de grenskade verdwijnt dit leefgebied. Hoewel dit struweel buiten de begrenzing ligt wordt vanuit het oogpunt van externe werking dit effect beoordeeld.

6.2 Vermesting door stikstofdepositie

In de aanlegfase wordt gebruik gemaakt van (zwaar) materiaal (kranen, dumpers, e.d.), wat gepaard gaat met stikstof emissies en depositie. Negatieve effecten in de aanlegfase moeten worden beoordeeld. Hiervoor is een verkennende berekening uitgevoerd met AERIUS Calculator, waarbij is uitgegaan van ophoging van verschillende wegen en kades binnen het Natura 2000-gebied. Hierbij moet worden opgemerkt dat het een maximale benadering betreft, waarbij de verhouding zand voor de grenskade en intern Bargerveen wat meer op de grenskade zal komen te liggen. Het effect zal intern wat beperkter zijn in verhouding tot de grenskade en daarmee minder belastend. Daarnaast wordt het advies meegegeven om met mobiel materieel te werken dat voldoet aan recentere emissienormen (zoals STAGE III b). Hiermee kunnen effecten aanzienlijk verder worden beperkt. Ook bij een hoge stikstofdepositie kan hoogveenherstel (gedeeltelijk) optreden (Janssen et al, 2012a en Janssen et al, 2012b). Op basis van het ontwerpbeheerplan is dit vergunningsvrij. In het beheerplan Natura 2000 voor het Bargerveen (dat begin 2016 als ontwerp ter visie wordt gelegd) is opgenomen dat de maatregelen en handelingen in het kader van het beheerplan vergunningvrij zijn.

Voor de habitattypen H7110A Actieve hoogvenen, H7120 Herstellende hoogvenen en H6230 Heischrale graslanden veroorzaakt de aanleg van Buffer Noord een tijdelijke depositietoename, waarbij ook sprake is van een overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW). Het Natura 2000-gebied Bargerveen maakt deel uit van het PAS. Voor dit gebied is een gebiedsanalyse opgesteld waarin de effecten van stikstofdepositie onder het PAS en van herstelmaatregelen zijn onderzocht. De conclusie van dit onderzoek is dat het verantwoord is om over te gaan tot het uitgeven van de 'ontwikkelruimte'. Uit de gebiedsanalyse blijkt dat door middel van monitoring wordt gevolgd of de ontwikkeling in de deelgebieden van het Bargerveen zich voordoen zoals verwacht. Zo nodig vindt bijsturing plaats.

In de gebruiksfase is er geen sprake van een toename van stikstofemissies, significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten.

6.3 Verdroging/vernatting

Het project brengt veranderingen in de hydrologische situatie met zich mee. De hydrologische effecten van het VKA+ zijn beschreven in paragraaf 7.1 van het MER (Royal HaskoningDHV, 2015). Hier is een samenvatting van de hydrologische effecten opgenomen.

Met behulp van het grondwatermodel MIPWA zijn de veranderingen van de grondwaterstanden en de stijghoogte bij het Bargerveen in een zomersituatie en een wintersituatie gesimuleerd om zo de effecten van Buffer Noord in beeld te brengen.

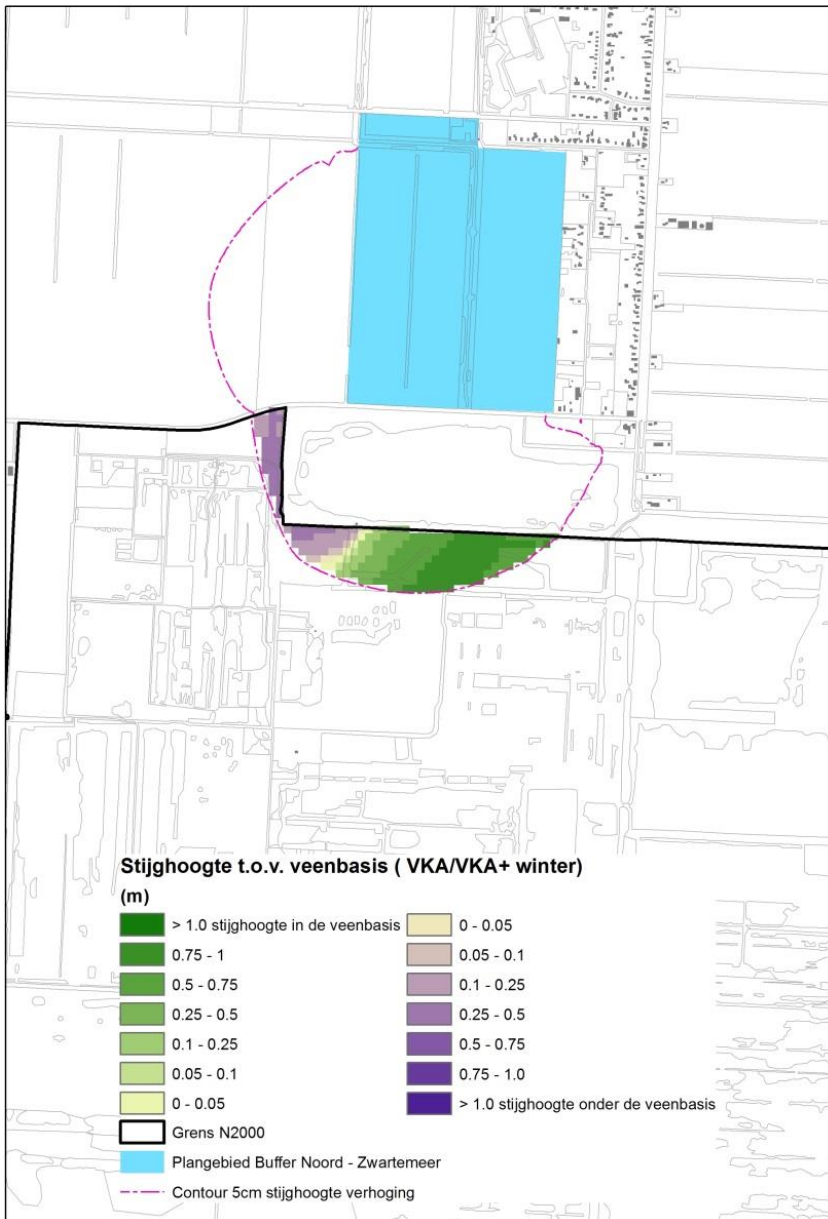
Het VKA+ heeft de volgende hydrologische effecten:

- Toename stijghoogte onder het Natura 2000-gebied als gevolg van Buffer Noord;
- Toename buffercapaciteit buiten het Natura 2000-gebied;
- Verandering grondwaterstand en stijghoogte nabij grenskade.

Verandering grondwaterstand en stijghoogte door Buffer Noord ter plaatse van het Bargerveen

Stijghoogte wintersituatie

Doordat het peil in de buffer wordt verhoogd treedt een verhoging van de grondwaterstand in de buffer op. Deze hogere grondwaterstand in het voorjaar/winter zorgt voor een stijghoogteverhoging van 5 tot 10 cm onder het Bargerveen in de voorjaars en wintersituatie. De stijghoogteverhoging treedt op ter plaatse van het Laagwaterbekken (buiten het Natura 2000-gebied) en het Hoogwaterbekken (binnen het Natura 2000-gebied). In totaal is binnen het Natura 2000-gebied over 16,4 ha sprake van een verhoging van de stijghoogte (Figuur 6-1). De veranderingen leiden er toe dat binnen het Bargerveen het areaal waarin de stijghoogte ter plaatse tot aan de veenbasis reikt toeneemt met 0,4 ha.

Figuur 6-1. Verhoging stijghoogte in het Bargerveen en afstand tot de veenbasis in wintersituatie

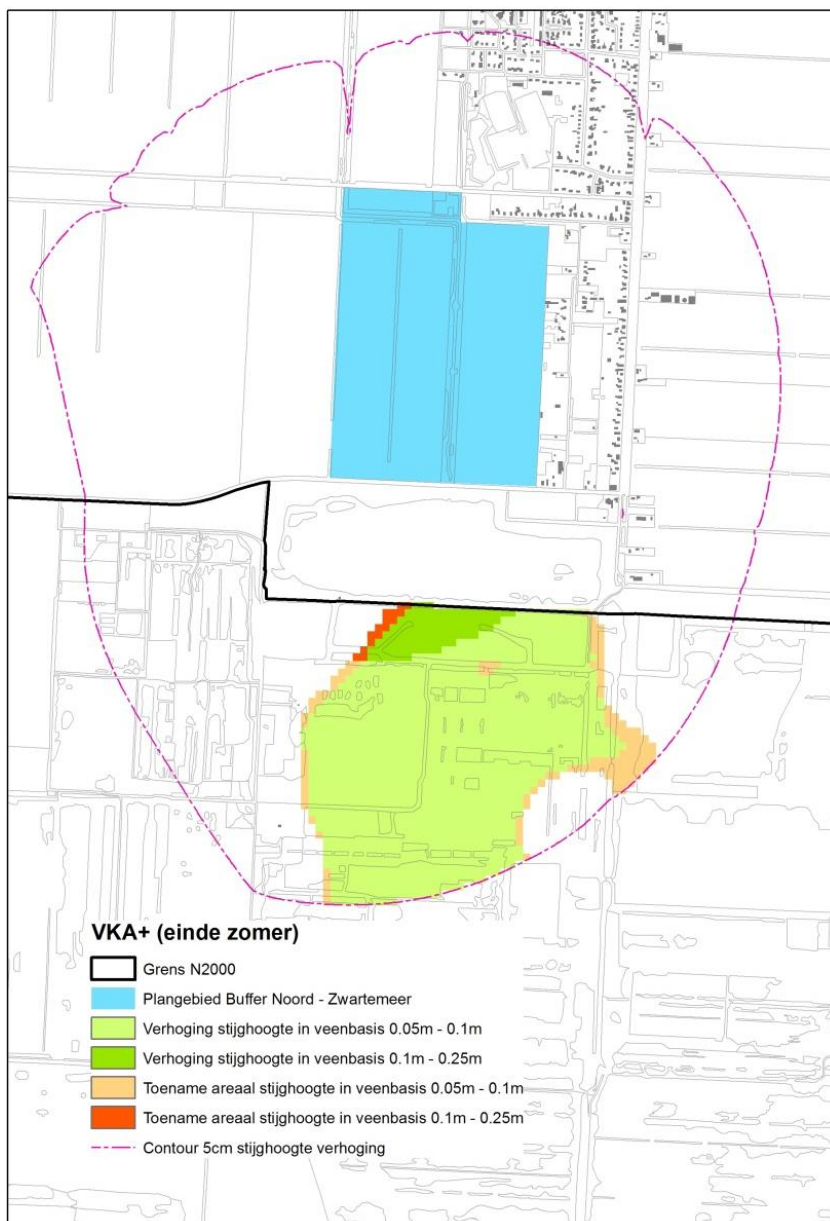
Stijghoogte zomersituatie

De wateraanvoer zorgt er voor dat in de zomersituatie het oppervlaktewaterpeil in de buffer niet uitzakt. Hierdoor is er bij inrichting van de buffer sprake van een grondwaterstand die circa 50 tot 75 cm hoger is dan in de huidige zomersituatie. Dit zorgt er voor dat er sprake is van een verhoging van de stijghoogte onder het Bargerveen van 5 tot 25 cm. De verhoging van de stijghoogte strekt zich uit tot in het Natura 2000-gebied (Hoogwaterbekken en Meerstalblok) (Figuur 6-2). In totaal is binnen het Bargerveen sprake van een verhoging van de stijghoogte over 179,5 ha. De veranderingen leiden er toe dat binnen het Bargerveen het areaal waarin de stijghoogte ter plaatse tot aan de veenbasis reikt toeneemt met circa 8 ha (Figuur 6-3).

De aanleg (realisatiefase) van Buffer Noord zou tot een tijdelijke verlaging van de stijghoogte onder het Bargerveen kunnen leiden. Dit dient te worden voorkomen door een aangepaste werkwijze. Bijvoorbeeld; door de kunstwerken 'in de natte' aan te leggen en geen langdurige bronbemaling toe te passen.

Figuur 6-2. Verhoging stijghoogte in het Bargerveen en afstand tot de veenbasis in zomersituatie

Figuur 6-3. Toename areaal met stijghoogte in veenbasis in zomersituatie

Grondwaterstanden

De grondwaterstand in het Bargerveen verandert niet door de aanleg van Buffer Noord, doordat deze in de winter en zomer wordt gedraineerd door het open water in het Laagwaterbekken.

Toename bergingscapaciteit

De inrichting van de buffer Noord heeft tot doel om waterberging te creëren zodanig dat binnen het Bargerveen geen ongewenste peilstijging ontstaat bij extreem natte omstandigheden. Het VKA+ levert een bergingscapaciteit van 433.000 m³.

Verandering stijghoogte en grondwaterstanden door grenskade en dempen grensloot

Het versterken van de grenskade en dempen van de grensloot leidt tot een verhoging van de grondwaterstand in Duitsland in de winter, een vermindering van de wegzijging uit het Bargerveen,

beperkte afname horizontale grondwaterstroming uit het Bargerveen en lokaal een verhoging van de grondwaterstanden. Door de herinrichting van het gebied worden langs de grenskade natte omstandigheden gecreëerd, gericht op hoogveenontwikkeling.

Ter plaatse van de heischrale graslanden (zeer klein deel van de habitattypen in het Bargerveen) in het Land van Koopman zal als gevolg van de afname van de neerwaartse stroming naar het watervoerende pakket, en de afname van de horizontale stroming door het veen naar de watergang in Duitsland ook een verhoging van de grondwaterstand optreden. Vanwege het intensieve drainagesysteem en de lage drainageweerstand in dit gebied zal de verhoging zeer beperkt zijn (orde enkele centimeters) en ook beperkt blijven tot een smal gebied (tientallen meters vanuit de grenskade). Voorwaarde is wel dat het ontwateringssysteem intact blijft.

Bij de aanleg van de kade wordt in Duitsland eerst het restveen afgegraven over een breedte van 30 meter, tot vlak boven de veenbasis. De ontgraving zal plaatsvinden met zeer steile taluds, om de ontgraving niet breder te maken dan noodzakelijk. Uit deze taluds zal tijdens de ontgraving water uittreden uit het veen. De hoeveelheid water is afhankelijk van de doorlatendheid van het veen en zal naar verwachting beperkt zijn. Het zal leiden tot verlaging van de grondwaterstand onder het bestaande onderhoudspad en een zone van maximaal enkele tientallen meters ten westen daarvan. Deze tijdelijke effecten kunnen worden beperkt door de aanleg van de kade uit te voeren in korte deeltracés en de ontgraving zo kort mogelijk open te laten staan en zo snel mogelijk aan te vullen met zand en de afdichtende leemlaag.

6.4 Verstoring (geluid, licht, trilligen, optisch)

De werkzaamheden bestaan uit grondwerkzaamheden en transport. Uitvoering van de werkzaamheden brengt een verhoging van de geluidsbelasting met zich mee. Er wordt niet 's nachts of in de schemering met verlichting gewerkt, zodat verstoring door licht kan worden uitgesloten. Aanwezigheid en beweging van mensen en machines kan tot verstoring leiden (optisch). Er is nauwelijks onderscheid te maken tussen verstoring door geluid en optische verstoring (beweging). Als benadering voor het invloed gebied van verstoring door geluid en optische verstoring wordt voor de gebied met lokaal afscherming door struweel een zone van 200 meter aangehouden. Binnen de 200 meter zone vanaf de grenskade en de transportroutes liggen broedlocaties van dodaars, watersnip, nachtzwaluw, blauwborst, roodborsttapuit en grauwe klauwier en slaapplekken van kleine zwaan en toendrarietgans.

In de gebruiksfase komt er een nieuw fietspad op de nieuwe grenskade (op grotere afstand van het Bargerveen). Dit fietspad vervangt het huidige fietspad dat langs het zandpad ligt. Deze aanpassing zal naar verwachting niet tot een significante toename van recreanten leiden. Er worden geen extra versturende effecten verwacht (expert judgement).

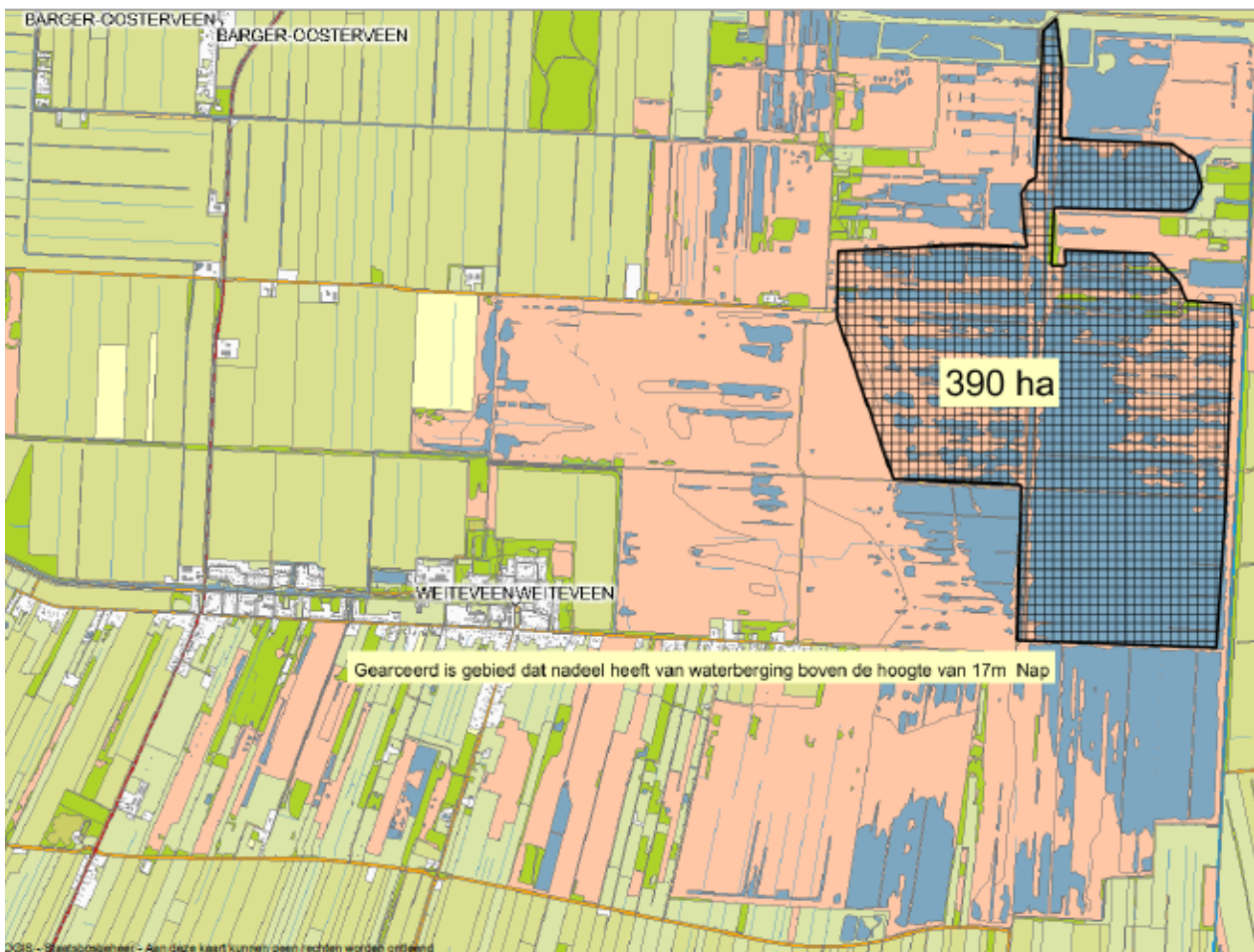
6.5 Effectbeoordeling

6.5.1 Habitattypen

H7110A Actief Hoogveen en H7120 Herstellend hoogveen

Buffer Noord resulteert in de wintersituatie in een lichte verhoging van de stijghoogte onder het Laagwater- en het Hoogwaterbekken van 5 tot 10 centimeter. In de zomersituatie neemt ook in het Meerstalblok de stijghoogte toe (5-25 cm). Hierdoor komt de stijghoogte voor ca 8 ha tot in de veenlaag. Deze verhoging van de stijghoogte is gunstig voor de aanwezige habitattypen Herstellend hoogveen en Actief hoogveen.

Door de buffercapaciteit die Buffer Noord biedt (433.000 m³) kunnen de peilen in Meerstalblok en het Amsterdamsche Veld stabiel blijven; piekberging in het Natura 2000-gebied is minder vaak nodig. Hierdoor is er minder risico op te hoge peilen en golfslag, wat ongunstig is voor hoogveenvegetaties. Figuur 6-4 geeft een indicatie van het gebied dat hiervan profiteert. De permanente effecten zijn positief voor de aanwezige habitattypen H7110A Actief hoogveen en H7120 Herstellend hoogveen.

Figuur 6-4. Gebied dat profiteert van extra bergingscapaciteit Buffer Noord (SBB)

Door de herinrichting van de zone langs de grenskade worden er natte omstandigheden gecreëerd, gericht op hoogveenontwikkeling. In welke mate kan worden voldaan aan de vereisten van hoogveenontwikkeling is nog niet bekend.

De aanlegwerkzaamheden (grenskade en Buffer Noord) kunnen leiden tot tijdelijke verdroging. Dit dient zoveel mogelijk te worden voorkomen door een aangepaste werkwijze (zie ook paragraaf 6.7).

Indien mitigerende maatregelen worden genomen zijn significant negatieve effecten tijdens de aanlegfase uitgesloten. Op de lange termijn zijn de effecten positief.

H6230 Heischraal grasland

De aanleg van Buffer Noord heeft geen gevolgen voor het habitatype Heischrale graslanden. De aanleg van de nieuwe grenskade daarentegen wel. Ter plaatse van de Heischrale graslanden in het Land van

Koopman zal sprake zijn een zeer beperkte verhoging van de grondwaterstand (ordegrootte enkele centimeters) in een smal gebied (tientallen meters vanuit de grenskade). De verhoging is zeer beperkt en betreft slechts een zeer beperkt deel van het habitatype. Significant negatieve effecten worden niet verwacht.

6.5.2 Broedvogels

Vrijwel alle broedvogels met een instandhoudingsdoelstelling komen voor in het invloed gebied. Uitzondering vormt velduil, die recent niet in het Natura 2000-gebied tot broeden is gekomen. Als gevolg van de werkzaamheden en grondtransport treedt mogelijk verstoring op. Hierdoor wordt broedgebied tijdelijk ongeschikt. Door de versturende werkzaamheden na het broedseizoen te starten wordt verstoring van broedvogels voorkomen. Mogelijk lopen de werkzaamheden door tot in het volgende broedseizoen. In dat geval is tijdelijk minder broedgebied beschikbaar. Voor broedvogels zijn er binnen het Natura 2000-gebied voldoende mogelijkheden om uit te wijken en worden geen negatieve effecten verwacht.

Door gefaseerd te werken blijven er voldoende rustige gebieden voor broedvogels beschikbaar. Significant versturende effecten op broedvogels zijn uitgesloten.

6.5.3 Niet-broedvogels

Werkzaamheden en vrachtverkeer brengen verstoringen met zich mee. Binnen de verstoringzone liggen bekende slaapplekken van kleine zwaan en taigarietgans. Bij werkzaamheden in het winterhalfjaar worden aanwezige wintergasten mogelijk verstoord. Aanwezige individuen kunnen eenvoudig uitwijken naar onverstoord gebied, bijvoorbeeld de baggervelden van het Amsterdamsche Veld en het Schoonebeekerveld. Over het algemeen vallen de wintergasten in aan het eind van de dag. Door in het winterhalfjaar niet te werken na zonsondergang of voor zonsopgang kunnen negatieve effecten met zekerheid worden voorkomen.

Significant versturende effecten op kleine zwaan en taigarietgans zijn uitgesloten.

6.6 Cumulatie

In paragraaf 6.5 is onderzocht of er effecten optreden van Buffer Noord als zodanig op soorten of habitats en zo ja op welke. Vervolgens is van die effecten de significantie getoetst, waarbij drie conclusies mogelijk zijn:

Geen effect of positief effect

Voor habitattypen en soorten waarop geen effecten optreden (of effecten positief zijn), zijn de effecten van andere plannen en projecten niet van belang. Immers: geen effecten (of positieve effecten) kunnen door cumulatie met andere plannen, projecten of handelingen nooit 'uitgroeien' tot negatieve effecten die aan dit project toe te rekenen zijn.

Significant effect

Voor die soorten en habitattypen waarvoor de conclusie is getrokken dat significante effecten kunnen optreden, zijn de negatieve effecten van andere plannen projecten en handelingen niet meer van belang voor de vraag of het project afzonderlijk of in combinatie met andere plannen, projecten of handelingen significante gevolgen kan hebben voor het gebied. Dit is hier niet aan de orde.

Wel negatief effect, maar niet significant

Bij het optreden van kleine, maar niet significante effecten ten gevolge van Buffer Noord is het onderzoek van mogelijke cumulatie dus relevant. Hierbij moet worden nagegaan of deze kleine effecten, tezamen

met negatieve effecten van andere plannen, projecten of handelingen, zouden kunnen leiden tot significante effecten.

Niet alle plannen en projecten hoeven bij de cumulatieanalyse te worden betrokken. In de uitspraken 201203812/1/R2 en 201203820/1/R2 van de Raad van State zijn expliciete criteria opgenomen op grond waarvan projecten geselecteerd moeten worden waarmee rekening is te houden bij cumulatie. De criteria die in deze uitspraken zijn gehanteerd komen op het volgende neer:

- Projecten waarvoor een Natuurbeschermingswetvergunning is verleend, maar die nog niet of slechts ten dele zijn uitgevoerd moeten worden beschouwd voor cumulatie;
- Met projecten waarvoor een Natuurbeschermingswetvergunning is vereist maar die nog niet is verleend hoeft geen rekening te worden gehouden, omdat doorgaans niet zeker is of, en zo ja met welke voorschriften, de vergunning verleend zal worden (onzekere toekomstige gebeurtenis);
- Projecten waarvoor een Natuurbeschermingswetvergunning is verleend en die ook reeds zijn uitgevoerd dan wel bestaande activiteiten waarvoor geen Natuurbeschermingswetvergunning benodigd is: voor deze categorie zijn de gevolgen in de meeste gevallen in de omgeving verdisconteerd en hoeven daarom in beginsel niet meer afzonderlijk in de beoordeling van cumulatieve effecten betrokken te worden.

Al voltooide projecten hoeven niet te worden meegenomen in de cumulatiebeoordeling. Al uitgevoerde projecten zijn een onderdeel van het huidige gebruik. Mochten zij wel effecten hebben dan uit zich dat in de huidige staat van de natuur en zullen er in het kader van dat voltooide project mitigerende en / of compenserende maatregelen genomen moeten zijn/ worden (hierbij vooropgesteld dat deze projecten ook getoetst zijn).

Er zijn geen projecten bekend die tot cumulatie zouden kunnen leiden. Significante effecten door cumulatie zijn uitgesloten.

6.7 Mitigerende maatregelen

Er zijn verschillende mitigerende maatregelen voorzien om negatieve effecten te voorkomen en om effecten te verzachten.

Er worden maatregelen genomen om de versturende effecten te beperken:

- De werkzaamheden worden niet gestart in het broedseizoen, hiermee wordt verstoring van broedvogels voorkomen.
- Werkzaamheden worden zoveel mogelijk voor aanvang van het broedseizoen afgerond, tijdens het broedseizoen worden geen versturende werkzaamheden uitgevoerd.
- Er wordt gefaseerd gewerkt, zodat de omvang van het verstoord gebied beperkt blijft.
- In het winterhalfjaar niet werken voor zonsopgang of na zonsondergang.

Daarnaast wordt op de nieuwe grenskade struweel terug geplant, zodat er netto geen achtergang is van het areaal struweel en potentiële broedlocaties voor onder andere grauwe klauwier.

Om stikstofdepositie te beperken wordt aanbevolen om met mobiel materieel te werken dat voldoet aan recentere emissienormen (zoals STAGE III b).

Effecten van tijdelijke verdroging door aanleg van de grenskade kunnen worden beperkt door de aanleg van de kade uit te voeren in korte deeltracés, de ontgraving zo kort mogelijk open te laten staan en zo snel mogelijk aan te vullen met zand en de afdichtende leemlaag. Aanbevolen wordt om de werkzaamheden aan de grenskade zoveel mogelijk buiten het groeiseizoen uit te voeren.

De aanleg van Buffer Noord dient zodanig te worden uitgevoerd dat er geen sprake is van tijdelijke verlagingen van de stijghoogten onder het Bargerveen.

7 Conclusie

De maatregelen samenhangend met Buffer Noord-Zwartemeer zijn onderdeel van de instandhoudingsmaatregelen zoals deze zijn opgenomen in het ontwerpbeheerplan Bargerveen. Het permanente effect van Buffer Noord, inclusief de grenskade is positief vanuit het oogpunt van hoogveenherstel. De hydrologische omstandigheden in het Natura 2000-gebied worden verbeterd (verhoging stijghoogten, extra bergingscapaciteit), doordat de stijghoogte ter plaatse tot aan de veenbasis reikt toeneemt met circa 8 ha en daarmee de hoogveenontwikkeling bevordert. De contour van 5 cm stijghoogte verhoging is veel groter, binnen het Bargerveen is sprake van een verhoging van de stijghoogte over 179,5 ha. Daarnaast wordt de kwaliteit van het Bargerveen, met name in de Baggervelden over een grote oppervlakte (390 ha) verbeterd, doordat er geen waterberging meer plaats vindt. Door de aanleg van grenskade vindt er minder wegzijging plaats en doordat er een 'natte kom' naast de grenskade zal ontstaan worden hier de mogelijkheden voor veenontwikkeling op termijn ook verbeterd.

Als gevolg van de aanlegwerkzaamheden, met name van de grenskade, treden tijdelijke effecten op (verstoring, verdroging en stikstofdepositie). Het invloedsgebied van de werkzaamheden in het Bargerveen, zoals de aanleg van de grenskade en het ophogen van de paden, overlapt met het voorkomen van broedvogels, niet-broedvogels en habitattypen. Door mitigerende maatregelen worden effecten verzacht. Significant negatieve effecten zijn uitgesloten. In het buffergebied ontstaat echter ook weer nieuw leefgebied voor beschermde soorten. Met name voor broedvogels en wintergasten (zwanen en ganzen) ontstaan nieuwe mogelijkheden.

8 Bronnen

Adema, E., W. Molenaar, S. Krap & A. Stroo, 2015. 033 Bargerveen gebiedsanalyse 20-11-15 EZ, Document PAS-analyse aangepast; Herstelmaatregelen voor het Bargerveen. Ministerie van EZ

Dienst Landelijk Gebied, 2003. Basisplan Bargerveen-noord, 2003, Inrichting waterbekkens en kades Bargerveen en de directe omgeving

Dienst Landelijk Gebied, 2011. Schetsschuit Bufferzones Bargerveen, verbinding en scheiding tussen Hoogveenreservaat en veenkoloniale omgeving

Dienst Landelijk Gebied & Staatsbosbeheer, 2015. Natura 2000-ontwerpbeheerplan Bargerveen (33), versie december 2015. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

Janssen, A.J.M., G.A. van Duinen, H.B.M. Thomassen en N.A.C. Smits, 2012a. Herstelstrategie H7110A Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap).

Janssen, A.J.M., G.A. van Duinen, H.B.M. Thomassen en N.A.C. Smits, 2012b. Herstelstrategie H7120A Herstellende hoogvenen.

Ministerie van Economische Zaken, 2013. Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Bargerveen PDN/2013-033

Royal HaskoningDHV, 2015. MER Buffer Noord – Zwartemeer. In opdracht van Prolander

Sevink, J., B. van Delft, C. Geujen, M. Schouten & L. van Tweel-Groot, 2014. De veenbasis: kenmerken en effecten van ontwatering, in relatie tot behoud en herstel van de Nederlandse hoogvenen: een literatuurstudie. Rapport nr. 2014/195-NZ. Driebergen: Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren

Van Duinen, G., H. Tomassen, J. Limpens, F. Smolders, S. van der Schaaf, W. Verberk, D. Groenendijk, M. Wallis de Vries & J. Roelofs, 2011. Perspectieven voor hoogveenherstel in Nederland - Samenvatting onderzoek 1998-2010 en handleiding hoogveenherstel. Rapport OBN150-NZ. Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie, Den Haag.

Internet:

www.sovon.nl; Netwerk Ecologische Monitoring (Sovon, RWS, CBS)

Bijlage 1

Instandhoudingsdoelstellingen Bargerveen

Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H6230 *Heischrale graslanden

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype komt in het Bargerveen vanouds voor op als grasland gebruikte veengronden en is relatief soortenrijk. Het voorkomen op veen van dit habitatype is bijzonder en de soortensamenstelling is van bijzondere kwaliteit. De grootste oppervlakte ligt in aaneengesloten complexen; daarbuiten komen kleine stukjes voor.

H7110 *Actieve hoogvenen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A).

Toelichting Het Bargerveen levert één van de grootste bijdragen voor het habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (H7110A). Hoewel de actieve hoogveenkernel (met bijzondere soorten zoals lange zonnedauw en vijfrijig veenmos) nu nog klein is, zijn de perspectieven voor uitbreiding gunstig door kwaliteitsverbetering van het habitatype herstellende hoogvenen (H7120).

H7120 Herstellende hoogvenen

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit. Achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (H7110A) is toegestaan.

Toelichting In het Bargerveen zijn sinds 1970 grootschalige vernattingsmaatregelen uitgevoerd. Er zijn goede mogelijkheden om een zodanige kwaliteitsverbetering van het habitatype herstellende hoogvenen te bereiken, dat een groot deel kan overgaan in habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (H7110A). De heidevegetaties en bossen op hoogveen worden niet tot de habitattypen vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A), droge heiden (H4030) en hoogveenbossen (H91D0) gerekend, maar maken deel uit van het habitatype herstellende hoogvenen.

Vogelrichtlijn: broedvogels

A008 Geoorde fuut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 95 paren.

Toelichting Van oudsher is de geoorde fuut een incidentele broedvogel in dit gebied. Door vernattingsmaatregelen, in combinatie met een landelijke toename, steeg het aantal broedparen in dit gebied explosief vanaf eind jaren negentig. Het gemiddelde van de periode 1999-2003 is 94 broedparen. Maximaal werden 127 paren geteld in 2001. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A082 Blauwe kiekendief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 1 paar.

Toelichting Voor de vestiging op de waddeneilanden was de blauwe kiekendief vooral een broedvogel van veengebieden. In recente jaren is zij uit deze habitat nagenoeg verdwenen. Het Bargerveen is één van de weinige resterende broedgebieden van dit type. Vrijwel jaarlijks komt 1 paartje tot broeden, met in enkele jaren 2 paren. Het gemiddelde van de periode 1999-2003 is 1 broedpaar.

A119 Porseleinhoen

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 15 paren.

Toelichting Vanaf halverwege de jaren tachtig is het porseleinhoen een broedvogel in sterk fluctuerende aantallen in dit gebied. Veruit het hoogste aantal werd vastgesteld in 1985 (71 paren). Sindsdien ontbrak de soort slechts in één jaar en fluctueren de aantallen tussen 1 en 21 paren. Randen van hoogvenen zijn in potentie stabiele broedplaatsen door een permanent gunstige waterstand in de zomermaanden. Het genoemde aantal paren heeft betrekking op gunstige jaren. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A153 Watersnip

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 16 paren.

Toelichting Dankzij vernattingsmaatregelen is het aantal broedparen van de watersnip vanaf halverwege de jaren tachtig sterk toegenomen tot maximaal 53 in het begin van de jaren negentig. Het nog verder vernatten van dit hoogveengebied is mogelijk de oorzaak voor het duidelijk lagere huidige niveau van gemiddeld 16 paren in de periode 1999-2003.

A222 Velduil

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 1 paar.

Toelichting Velduilen zijn als broedvogel vrijwel verdwenen van het vaste land van Nederland. Op de waddeneilanden resteert een sterk in aantal teruglopende populatie. Het Bargerveen is één van de weinige resterende broedgebieden buiten de eilanden. Het gemiddelde populatieaantal tijdens de periode 1999-2003 was 1 broedpaar. De soort is na 1998 een onregelmatige broedvogel en werd van 2001 tot 2008 niet meer waargenomen. Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie niet ten

doel gesteld, omdat er gedurende de periode 1980 tot 2000 de meeste jaren niet meer dan 1 broedpaar in dit gebied was.

A224 Nachtzwaluw

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.

Toelichting Hoewel de nachtzwaluw meer een broedvogel is van drogere heidevelden, blijkt de afwisseling van nat en droog, zoals deze in het Bargerveen optreedt, een flinke populatie te kunnen herbergen. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding van de aspecten leefgebied en populatie is behoud voldoende. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A272 Blauwborst

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 150 paren.

Toelichting Van oudsher is de blauwborst broedvogel in Zuidoost-Drenthe, met een dieptepunt in het aantal paren begin jaren zeventig. In het Bargerveen is het aantal paren sinds halverwege de jaren zeventig tot halverwege de jaren negentig gestaag toegenomen van circa 10 naar 152 paren in 1994. Na een uitschieter van 183 paren in 2003 zijn de aantallen weer afgenomen, maar een betrouwbare trendclassificatie van de laatste 10 jaren tot 2008 is niet mogelijk. Het gemiddelde populatieaantal gedurende de periode 1999-2003 was 150 broedparen. Gezien de onduidelijke trend van de laatste 10 jaren en de landelijk gunstige staat van instandhouding is voor behoud gekozen. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A275 Paapje

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.

Toelichting De landelijke staat van instandhouding is voor het paapje zeer ongunstig. De belangrijkste bolwerken zijn momenteel de vochtige heide- en hoogveengebieden van Drenthe. Zij dienen als essentieel toevluchtsoord voor de Nederlandse populatie. Het Bargerveen kan, na het Fochteloërveen (023), de grootste bijdrage leveren voor de soort binnen Nederland. Het aantal paren is sinds het hoogtepunt in 1996 afgenomen. Het populatiedoel is afgeleid van het vijfjarige gemiddelde van de periode 1994-1998 van 26 broedparen (maximum van 35 paren in 1996). Van 1998 tot 2008 fluctueerde het aantal paren tussen maximaal 24 paren in 1998 en minimaal 9 paren in 2008. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding en de lokale negatieve trend sinds 1996 is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht

leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A276 Roodborsttapuit

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 90 paren.

Toelichting De roodborsttapuit is van oudsher broedvogel in kleine aantallen in dit gebied. Met de teloorgang van de broedpopulatie van het agrarisch cultuurlandschap trad een sterke toename op in natuurgebieden, met name in heide- en hoogveengebieden. Het gemiddelde populatieaantal gedurende de periode 1999-2003 was 91 broedparen. In het Bargerveen nam het aantal paren geleidelijk toe tot 140 paren in 2008. Gezien de toenemende lokale trend en de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A338 Grauwe klauwier

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.

Toelichting Sinds begin jaren negentig broedt meer dan de helft van de Nederlandse grauwe klauwieren in het Bargerveen. Hoewel de soort van oudsher broedvogel in het gebied is, kwam het aantal broedparen tot halverwege de jaren tachtig zelden boven de 10 paren. Daarna trad een sterke toename op tot een maximum van 146 paren in 1997. Als oorzaak worden de ontwikkelingen binnen het gebied genoemd (vernatting, ontwikkeling van struweel) en de toestroom van vogels uit omliggende (Duitse) veengebieden als gevolg van ontginning aldaar. Na het hoogtepunt nam de populatie langzaam af (2002 84 paren), met het laagste niveau in 2003 met 43 paren. Daarna is het aantal weer toegenomen tot 53 broedparen in 2006 en 2008. Het leefgebied in het Bargerveen vraagt een gevarieerd en open hoogveenlandschap met lokaal enige opslag, met een structuurrijke, natte en open tot halfopen randzone. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding, wordt landelijk als doel uitbreiding van de populatie nagestreefd. Gezien de potentie van het leefgebied kan het gebied in belangrijke mate bijdragen aan de landelijke instandhoudingsdoelstelling. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A037 Kleine zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 130 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Het gebied heeft voor de kleine zwaan met name een functie als slaappleats. Handhaving van de huidige situatie is voldoende, want de vermoedelijke oorzaken van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding liggen niet in dit gebied.

A039 Toendrarietgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 17.600 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting De toendrarietgans komen samen met taigarietgans voor. Aantallen toendrarietgans zijn van nationale en internationale betekenis. De aantallen taigarietgans zijn dat niet. Het gebied heeft met name een functie als slaappleats. Het gebied levert als slaappleats één van de grootste bijdragen voor de toendrarietgans binnen het Natura 2000-netwerk. Handhaving van de huidige situatie is voldoende, want de landelijke staat van instandhouding is gunstig en de internationale populatieomvang stabiel.